۱۰ فرمان کنکور ۶ معضل اساسی

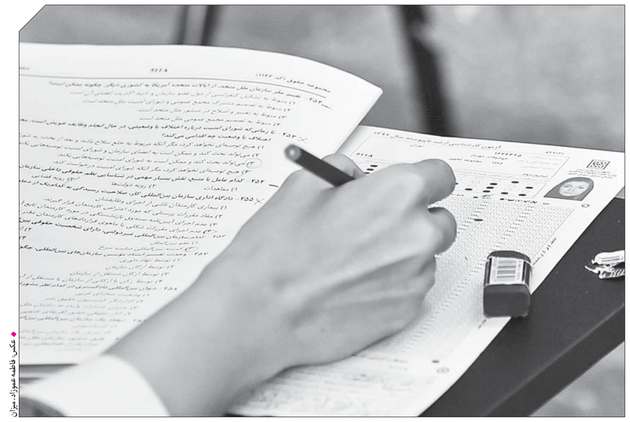
عکس: فاطمه موج‌سواز، شرق

تهمتن برومند: بیش از نیم‌قرن از برگزاری آزمون سراسری موسوم به کنکور در ایران می‌گذرد. از این آزمون در اسناد رسمی کشوری به نام مسابقه تا «غول» در جراید و خبرگزاری‌های رسمی یاد شده است. کنکور متأسفانه به چنان مافیاشده‌ای در ایران تبدیل شده است که طبق گزارش تخصصی موجود در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بیش از ۲۰ سال مراجع قانون‌گذاری کشور را درگیر خود کرده است. نام آشنای مافیای کنکور و رقم‌های عجیب‌وغریب از کردوش‌های مالی چند ده هزار میلیاردی تا عجز وزرای مربوطه در چهار پنج دولت از تغییر عمده گرفته تا تسخیر ساعت‌های پربیننده صداوسیمای ملی گواه این ماجرای بیچیده است. تلخی کنکور فرای مسئله نظام کلان آموزش و پرورش و آموزش عالی در ایران که مهم‌ترین کانال تربیت نیروی انسانی برای تولید و تجارت است رفته و گریبان سلامت روح و جسم جوانان ایرانی را گرفته است. گزارش از خودکشی‌های مستقیما وابسته به کنکور حداقل ضایعه از دست‌رفتن جان یک نوجوان و جوان ایرانی به ازای هر دو کنکور است. بالاخره کوبا با مداخله عالی‌ترین مقام‌های سیاسی ایران، عزم حقوقی-قانونی لازم برای اصلاح یا برچیدن آن از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی جزم شده است. جستاری که در پی خواهد آمد، به‌عنوان پرونده نقد و بررسی فنی مصوبه‌ای تحت عنوان «سیاست‌ها و ضوابط سنجش و پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی» است که جدی‌ترین تلاش نهاد‌های قانون‌گذار مربوطه در ایران به‌ویژه شورای عالی انقلاب فرهنگی برای حل معضل کنکور پس از چیزی بیش از نیم‌قرن شناخته می‌شود. از آنجایی که این تصمیم بسیار مهم و تأثیرگذار در مقیاس کلان ملی و تاریخی خواهد بود، نقد و بررسی آن وظیفه‌ای اخلاقی و ملی به حساب می‌آید که به پشتوانه پنج سال پژوهش مداوم در این حوزه در اختیار عموم مردم و نهاد‌های ذی‌ربط قرار می‌گیرد.

حل مسئله از تعریف درست شروع می‌شود!

صورت‌بندی جدید یا تعاریف بسیار کنگ و مبهمی آمده است. این تعاریف ظاهری جدید از وضعیت ثابت گذشته یا جیمز حالت کنگی با توجه به این نقیصه‌ها در تعاریف تبعات منفی‌ای را برای روند اصلاح سنجش و پذیرش دانشجو به همراه خواهد داشت. این را که این تبعات با توجه به ماده‌های مختلف این مصوبه ۱۰ ماده‌ای چیست. در ادامه و به جزئیات بررسی خواهیم کرد.

ماده ۱ از مصوبه جلسه ۸۳۴ به اضمام اصلاحیه‌ای که یک سال بعد بر آن به تاریخ ۱۷ خرداد ۱۴۰۱ زده شده است، شامل تعاریف زیر است.

در بند ۱ از ماده ۱ تعریف سابقه تحصیلی آمده است:

سابقه تحصیلی: نمرات دروس عمومی و تخصصی دوره دوم متوسطه در نظام آموزشی ۳-۳-۳ و دیپلم و پیش‌دانشگاهی در نظام آموزشی قبلی هر رشته تحصیلی دوره متوسطه است که امتحانات آن مطابق اصول سنجش و اندازه‌گیری، به طور استاندارد و کیفی از سوی وزارت آموزش و پرورش به صورت سراسری و نهایی در سنوات مختلف مطابق مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش برگزار شده باشد.

آنچه از بند ۱ برمی‌آید، دقیقا همان ماده تاثیر معدل نهایی به واسطه آزمون‌های استاندارد سراسری برگزارشده از سوی وزارت آموزش و پرورش است.

در بند ۲ از ماده ۱ این مصوبه نیز ذیل تعریف «سنجش» آمده است: «فرایند ارزیابی میزان دانش، توانایی و پیشرفت تحصیلی متقاضیان برای ورود به مؤسسه است که از طریق «نمره کل سابقه تحصیلی» و «نمره کل آزمون اختصاصی» انجام می‌شود».

از این بند نیز آنچه فهم می‌شود، تقسیم‌بندی کلاسیک دروس احتمالا به همان سیاق سابق عمومی و اختصاصی است.

در بند ۶ هم ذیل تعریف رشته محل‌های برمتقاضی آمده است که این مفهوم «رشته محل‌های هدف» که مطابق قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور مصوبات پذیرش به مبنای صرفا موارد سابق تحصیلی نیستند.

از آنسو مطلب نیز با در نظر گرفتن این واقعیت (یک البته در همین مصوبه و در بند ۷ تصریح شده است که قانون پذیرش و تعیین نمره محل‌های برمتقاضی معطوف به سال ۱۳۹۲ است. چنین فهمیده می‌شود که همان رفاقت همیشگی کنکور بر سر رشته‌ها و دانشگاه‌های کنکوری نسبی برقرار است.

این تعریف کنگ و مفهوم استخراجی از آنجا، روی هم رفته خود را در ماده‌های بعدی این مصوبه نشان می‌دهد. این ایرادات، ممکن است به مشکلات و فجایع بزرگی منجر شود. یکی از آنها، ازدست‌رفتن میزان زمانی و منطق است که می‌بایستد از زمان تراوش می‌کند. آمیز امور به سازمان‌های مالی متحد در وین سرمی بزنید. تعداد معدودی از هنری که نمایانگر نماد‌های پیشرفت تمدن در نوع بشر است. در مواجهه خیاط آن موجود است. یکی از آنها مجموعه مجسمه‌هایی از شاعران بنام ایران به‌عنوان میراث‌دار ادبی در جهان است. ایران و ایرانی را بدون زبان و ادبیاتش سخت بتوان در مسیر پیشرفت تمدن بشری قرار داد!

مرکز زبان، مرکز فرهنگ، مرکز تمدن. آیا چنین چیزی در انتظار زبان فارسی است؟

فرض کنید نبچه. از پرمولاتورتون و تائیرگذارترین فیلسوفان و اندیشمندان جهان، کسی که بشک بار زیادی از مدرنیته در غرب بروی کشانده است. روایتی ارائه‌شده از سنوشت بشر. بشری که کاملترین نوع بشر باید باشد! تحمه اشتیاق او با ایران و مشرق‌زمین از کجا آمده؟ از شاعر و اندیشمند بنام هموطنش کوته. کوته چنان تحت تاثیر اندیشه در قالب زبان فارسی بوده است که خود را مرید حافظ می‌دانسته و به افخارش نام کتابچه شعرش را «دیوان» گذاشته است که حافظ چندین قرن پیش از او به خواب آمده رفته است. در زادگاه کوته، بادیوی از او وجود دارد که دو صندلی رویه‌روی هم خالی است. نام آن ارکوکفت حافظ و کوته است. پس حافظ بخشی از اهمیت زبان فارسی در تولید اندیشه بشری است.

اما آنچه از این سه بند به اضمام تبصره ۱ از ماده ۲ مصوبه می‌رسد این است که دروسی که سابق بر این دروس عمومی نامیده می‌شدند، قرار است از آزمون جایگزین کنکور (؟!) حذف شوند و به سابقه تحصیلی (همچنان نامشخص) در دوران دبیرستان بسنده شود. البته علاوه بر موارد مطبوحه قبل. این امر از سوی پورعباب، رئیس وقت سازمان سنجش آموزش کشور، نیز تصریح شده است؛ اما مشکل اولیه این امر کجاست؟

کمی به عقب‌تر برمی‌گردیم و یکی از نتاقضات این طرح را بررسی می‌کنیم. ایده اصلی و ابتدایی چنین طرح‌واره‌ای «کپی‌برداری» از آزمون SAT است که از سوی مؤسساتی تحت عنوان شورای آموزش دانشگاهی برگزار می‌شود و همچنین آزمون‌های برگزارشده از سوی مؤسسه «غبردولتی» ETS در ایالات متحده آمریکا. در گزارش مرکز پژوهش‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری که نیمه دوم سال ۱۳۹۸ با عنوان «کنکور سراسری، چالش‌ها و راهکارهای جایگزین»، آمده است: «برای مثال در آمریکا، کنکور وجود ندارد؛ ولی تست‌های استاندارد برای ورود به دانشگاه وجود دارد. فرد پس از دیپلم (؟!) آزمون SAT را می‌دهد و چنانچه حد نصاب لازم را کسب کند، شرط اول را برای ورود به دانشگاه دارد و بعد می‌تواند که تست‌های استاندارد را پشت سر بگذارند. این تست‌ها در روز معین و مشخصی نیست و می‌تواند چند بار در سال تکرار شود...»!

در همین گزارش و بر مبنای همین منطق و استناد، راهکار پیشنهادی تصریح‌شده به دولت (قبلی) چیست؟ «استفاده از تجربیات جهانی مانند مؤسسه خدمات سنجش آموزشی ETS (سازمان سنجش آمریکا)»!.

تناقض‌آمیزترین نکته در اینجا، به برداشت ناقص و اشتباه از همین کپی‌برداری رسمی برمی‌گردد. چنانچه در گزارش تخصصی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی کشور (که مرجع رسمی برنامه‌ریزی در آموزش عالی کشور باید باشد) درباره کنکور به تفصیل تشریح شده است (پیوسته ۱۴۰۰)، آزمون‌های مذکور در ایالات متحده آمریکا، مسئولان نهادهای رسمی کشور در بخش قانون‌گذاری آموزش عالی معتقدند در برگزاری آزمونی شبیه به کنکور (که البته در این سند از آن به‌عنوان آزمون تخصصی نام برده شده است) موجب کاهش استرس و تبعات زیان‌آور آن می‌شود. همان‌طور که اشاره شد، در ماده ۲ از مصوبه سیاست‌ها و ضوابط ساماندهی سنجش و پذیرش دانشجو این وعده را عملی کرده است. از سال ۱۴۰۲ به بعد قرار است کنکور سراسری هر سال دو بار برگزار و نتایج آن نیز تا دو سال معتبر باشد.

همین یک مورد، مشکلات متعددی را در نظام فعلی آموزش عالی، به‌ویژه در تقویم آموزش عالی کشور ایجاد می‌کند. به گفته معاون وقت امور آزمون‌های سازمان سنجش، این آزمون برای سال تحصیلی ۱۴۰۲ در دی‌ماه و آزمون نوبت دوم در تیرماه سال بعد برگزار می‌شود!

برمی‌گردیم به الگوبرداری سیاست‌گذاران از نمونه‌های آمریکایی. آزمون SAT که بیش از این و در همان گزارش مرکز پژوهش‌های استراتژیک به آن اشاره شد، از مبانی نمونه‌برداری به حساب می‌آید در ایالات متحده آمریکا در هفت نوبت شامل تمامی ماه‌ها به‌جز ماه سپتامبر در فاصله ماه‌های می تا نوامبر برگزار می‌شود. چنانچه در توصیه‌نامه خود آزمون SAT مندرج در درگاه اینترنتی شورای تحصیلات تکمیلی در ایالات متحده آمده این آزمون مخصوص دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان تهیه شده است (یعنی مفاد امتحانی آن در سه سال دبیرستان تدریس می‌شود و امتحان‌ها از تابستان پیش از سال چهارم تا پایان ترم اول برگزار می‌شوند) که مهلت ثبت‌نام در پذیرنویسی مؤسسات مختلف آموزش عالی در مقطع کارشناسی در ایالات متحده آمریکاست.

این در حالی است که عمده محتوای وزن‌دار آموزشی برای آزمون‌های معادل کنکور ۱۴۰۰ ماده است. مسئولان نهادهای رسمی کشور در بخش قانون‌گذاری آموزش عالی معتقدند در برگزاری آزمونی شبیه به کنکور (که البته در این سند از آن به‌عنوان آزمون تخصصی نام برده شده است) موجب کاهش استرس و تبعات زیان‌آور آن می‌شود. همان‌طور که اشاره شد، در ماده ۲ از مصوبه سیاست‌ها و ضوابط ساماندهی سنجش و پذیرش دانشجو این وعده را عملی کرده است. از سال ۱۴۰۲ به بعد قرار است کنکور سراسری هر سال دو بار برگزار و نتایج آن نیز تا دو سال معتبر باشد.

همین یک مورد، مشکلات متعددی را در نظام فعلی آموزش عالی، به‌ویژه در تقویم آموزش عالی کشور ایجاد می‌کند. به گفته معاون وقت امور آزمون‌های سازمان سنجش، این آزمون برای سال تحصیلی ۱۴۰۲ در دی‌ماه و آزمون نوبت دوم در تیرماه سال بعد برگزار می‌شود!

برمی‌گردیم به الگوبرداری سیاست‌گذاران از نمونه‌های آمریکایی. آزمون SAT که بیش از این و در همان گزارش مرکز پژوهش‌های استراتژیک به آن اشاره شد، از مبانی نمونه‌برداری به حساب می‌آید در ایالات متحده آمریکا در هفت نوبت شامل تمامی ماه‌ها به‌جز ماه سپتامبر در فاصله ماه‌های می تا نوامبر برگزار می‌شود. چنانچه در توصیه‌نامه خود آزمون SAT مندرج در درگاه اینترنتی شورای تحصیلات تکمیلی در ایالات متحده آمده این آزمون مخصوص دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان تهیه شده است (یعنی مفاد امتحانی آن در سه سال دبیرستان تدریس می‌شود و امتحان‌ها از تابستان پیش از سال چهارم تا پایان ترم اول برگزار می‌شوند) که مهلت ثبت‌نام در پذیرنویسی مؤسسات مختلف آموزش عالی در مقطع کارشناسی در ایالات متحده آمریکاست.

در حالی است که عمده محتوای وزن‌دار آموزشی برای آزمون‌های معادل کنکور در بند اول شاورد است. تاریخ‌های امتحانی یک‌سال بعد سال تحصیلی و دیگری همان تاریخ تابع دیگر کنوت است. این طلب جدا از این گزاردشات، شبهات جدی مصوبه‌ای که به دانشگاه‌ها می‌تواند مستقیما توسط سازمان سنجش با «صرفه» در نظر گرفته شده است.

یک بار در ماده ۴ از الزام وزارت آموزش‌وپرورش در «سایه‌ارگدن تمام محصلان گفته است.

در ماده ۵ هم یک بار بر ظرفیت فرضی دانشگاه‌ها در تعیین حدنصاب نمره برای پذیرش به صورت مستقل با تصویب شورای سنجش و پذیرش و همین‌طور یک بار در ماده ۶ بر لزوم همکاری وزارت آموزش‌وپرورش و سازمان سنجش برای تراکزن نمرات دو مهفوم مستقل «سوابق تحصیلی» و «آزمون اختصاصی» گرفته است.

این تمام راهکار ارائه‌شده در این مصوبه است؟ همین‌قدر کلی، بدون ارجاع، اشاره یا بسیارت زیرساخت‌های قانونی یا فیزیکی ممکن برای چنین همکاری‌های لازم‌الاجرائی.

باید نمونه، وضعیت سازمان سنجش را در تعیین وضعیت زیرساخت‌های قانونی بررسی کنیم:

سازمان سنجش آموزش کشور که سابقه تأسیس آن تحت عنوان مرکز آزمون‌شناسی ایران به سال ۱۳۳۸ و پس از تأسیس وزارتخانه مستقل امور آموزش عالی و تنفیذ وظایف وزارت آموزش‌وپرورش در حوزه‌های مربوط به آموزش عالی برمی‌گردد، حداقل هم‌اکنون (تا سال ۱۴۰۰) فاقد اساسنامه است؛ تنها سند اجرائی کلان که معرف شرح وظایف این سازمان اقماری وزارت علوم است «مجموعه شرح وظایف و تشکیلات تفصیلی سازمان سنجش آزمایشی ریاضی به دست آمده، نمرات دیپلم زیر موجود است:

این میزان تاجیز از انحراف معیار نسبت به معدل ۲۰ برای متقاضیانی که حداقل بین پنج تا ۱۰ برابر ظرفیت‌های رقابت‌پذیر جمعیت دارند، فاقد ارزش آماری است. معنای این گزاره آماری به زبان ساده این است که برای حداقل پنج هزار نفر از داوطلبان کنکوری بر اساس یک سابقه عملکردی تا ۱۰ ساله که در اینجا یک سال فقط برای نمونه آمده است، معدل تمام آنها همان معدل‌های عالی بین ۱۹ تا ۲۰ است. این یعنی هر میزان از تاثیر این تعریف از نمره سابقه تحصیلی بی‌معنی و بی‌تاثیر است. پس آنچه اتزگدار است، همان معنای چنین طراحی‌ای در آینده چیست؟ با همچنان فشار کنکور برای آن چند درصد نمره باقی‌مانده ثابت خواهد ماند با نمره ۲۰ و ۱۹ برخی از برخی دیگر بیست‌تر و نوزده‌تر خواهد شد. وای از آن روزی که همان مدارس خاص با شهریه‌های گران نمرات پررنگ‌تری در کارنامه‌های بچه‌ها قرار دهند.

همکاری روی کدام زیرساخت‌ها؟

در این مصوبه، شورای عالی انقلاب فرهنگی یک بار در بند ۱ از ماده ۱ بر الزام همکاری سازمان [سنجش] با وزارت آموزش‌وپرورش بر سر طراحی آزمون اختصاصی تاکید شده است.

یک بار در تبصره ۱ از ماده واحده ۲ بر لزوم ارائه مفاد آزمون‌های اختصاصی و نحوه محاسبه و بارتعریف سابقه آموزشی توسط سازمان سنجش و وزارت آموزش‌وپرورش و دخالت تصمیم‌گیرانه شورای سنجش و پذیرش تاکید کرده است.

یک بار در تبصره ۳ از همین ماده از الزام سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی کشور به تدوین و تصویب شورای مرکزی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اجرا شد که اساس آن برای وزود دوطابب به نظام آموزش عالی کشور به این شرایط نیاز بود:

۱- معدل امتحانات نهایی شفم متوسطه (با ضریب ۵)

۲- نتایج آزمایش همگانی (شامل آزمون استعداد تحصیلی، آزمون زبان فارسی و شناخت فرهنگ ملی ایران و آزمون زبان خارجی) (با ضریب ۲)

۳- شرایط و ضوابط اختصاصی دانشگاه (نوع مدرک پایان متوسطه، سابقه آموزشی در دوران متوسطه، سهمیه پذیرش متقاضی، جنسیت، سن، وضع اشتغال و وظیفه عمومی).

بااین‌حال با توجه به شرایط و تحولات حاکمی که در سال ۱۳۵۷ در کشور حکمفرما بود، این شرایط به درستی اعمال برگزار می‌شود. همزمان با برگزاری آزمون و پیش از اعلام‌شدن نتایج نهایی انجام می‌شد. جایگزین‌شدن «روش تستی» به‌جای «پاسخ کوتاه» نیز از مواردی بود که به مرور اصلاح شد؛ چراکه با توسعه «علوم تربیتی» و «روان‌شناسی»، مسئولان به این نتیجه رسیدند آزمون را با دقت بیشتر برگزار کنند؛ چراکه سؤالات تستی نسبت به سؤالات تشریحی عینی‌تر است و همچنین در تصحیح امتحانات تستی جواب و نمره قطعی‌تری داده خواهد شد.

تولد سازمان سنجش

در سال ۱۳۵۴ «مرکز آزمون‌شناسی کنکور» جای خود را به «سازمان سنجش آموزش کشور» داد و تشکیلات این سازمان با به حوزه «معاونت فنی - پژوهشی»، «اجرائی» و «نظارت بر امور دانشگاه» به تصویب رسید. همچنین طرح آرمایش همگانی و گزینش دانشجو تهیه و پس از تصویب در شورای مرکزی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اجرا شد که بر اساس آن برای ورود داوطلب به نظام آموزش عالی کشور به سه دسته تقسیم شدند و هرکدام سهمیه جداگانه‌ای داشتند:

الف) داوطلبان وابسته به نهادهای انقلاب اسلامی

ب) داوطلبان آزاد

ج) داوطلبان متقاضی.

سهمیه هر گروه تقریبا یک‌سوم کل ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بود. همچنین قرار شد داوطلبان سهمیه متقاضی و سایر نهادها در صورت لزوم و به تشخیص دانشگاه محل تحصیل برای هم‌سطح‌شدن با سایر دانشجویان، داوطلب بابد برای شرکت در امتحان دانشکده‌ها به اکثر شهرهای ایران سفر می‌کرد تا بخت خود را برای قبولی بیازماید. مشکل بعدی نیز هماهنگی در نحوه گزینش دانشجو برای دانشکده‌ها بود و چون امتحانات ورودی به شکل متمرکز نبود، در دانشکده با معیارهای خود به گزینش و پذیرش دانشجو برای وزول مشخصی و رول مشخص عمل می‌کردند. در سال ۱۳۲۲ اولین «امتحان سراسری دانشگاه»، زیر نظر گروهی از استادان و مسئولان دانشگاه‌های ایران با عنوان «هیئت مسابقات ورودی دانشگاه» برگزار شد. هرچند نحوه برگزاری و کیفیت سؤالات چنان بود که عضوی اعتراض همکان را برانگیخت و باز دانشکده‌ها وول سابق را پیش گرفتند. سال ۱۳۴۷ «مرکز آزمون‌شناسی» در وزارت علوم تأسیس شد و این مرکز یک سال ۱۳۴۸ اولین آزمون سراسری برای پذیرش دانشجو برای رشته‌های متنوع دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را برگزار کرد و این‌گونه کلمه «کنکور» بیشتر از قبل وارد ادبیات مردم شد. در این آزمون، سؤالات تستی نبود و داوطلب باید به سؤالات «پاسخ‌های کوتاه» می‌داد. سخت‌تر اینکه برای سؤالات متنوع تحصیلی نیز بوجود نداشت پس بیشتر سؤالات برای داوطلب ناآشنا و گاهی نامفهوم بود. در هر حال نخستین کنکور در ایران به صورت رسمی، روز چهارشنبه ۱۵ مرداد سال ۱۳۴۸ با شرکت ۴۷ هزارو ۷۰۳ نفر برگزار شد و داوطلبان برای حضور در ۱۲ دانشگاه و در ۳۰ رشته تحصیلی با یکدیگر رقابت کردند. «مهدی حصوری»، اولین فردی است که نام خود را به‌عنوان رتبه یک کنکور سراسری ثبت کرده است. نحوه برگزاری آزمون نیز به این صورت بود که داوطلبان حضور در دانشگاه‌ها با توجه به مدرک دیپلم خود (ریاضی، طبیعی یا ادبی) همچنین با داشتن شرایط پذیرش دانشجو و رعایت ضوابط پذیرش در رشته‌های متنوع دانشگاه‌ها و مؤسسات با توجه به علاقه‌مندی خود، ۱۰ رشته تحصیلی را انتخاب می‌کردند. این انتخاب‌ها برخلاف شرایط فعلی که بعد از کنکور

عکس: پیمان جمشیدپور، شرق

عکس: حسین پارسا، احمدی‌پوران

گروه	محدوده رتبه کشوری	میانگین معدل کلی دیپلم	ادبیات	عربی	معارف	زبان	ریاضیات	فیزیک	شیمی
ریاضی	از ۱ تا ۱۰۰۱	۱۹/۸۷	۸۵/۹	۹۱/۵	۸۰/۴	۸۶/۶	۹۵	۹۲/۴	۹۰/۶
	از ۱۰۰۱ تا ۵۰۰۰	۱۹/۵۶	۷۳/۸	۷۸/۸	۷۳/۷	۷۴/۲	۷۸/۸	۶۹/۸	۶۸/۴
	از ۵۰۰۱ تا ۲۰۰۰۰	۱۹/۲۸	۶۱/۷	۷۰/۸	۶۴/۹	۶۷/۳	۵۶/۳	۵۳	۵۲/۷
	از ۲۰۰۱ تا ۵۰۰۰	۱۸/۹۸	۵۳	۵۸/۷	۵۷/۳	۵۷/۳	۴۲/۲	۴۰/۵	۳۹/۹
	سایر	۱۳/۳۴	۱۷/۶	۱۱/۶	۱۸/۶	۱۶/۳	۴/۶	۵/۲	۷/۳
	کل	۱۳/۵۵	۱۹/۱	۱۳/۶	۲۰/۱	۱۸	۶/۳	۶/۷	۸/۷

این نمرات شامل معدل دیپلم دانش‌آموزان در رده‌های رتبه مشخص‌شده سال ۹۷ است.
با محاسبه عدد انحراف معیار که نمایانگر واریانس داده‌های بالا حول نمره کامل یعنی ۲۰ است، به نتایج بالا می‌رسیم:

مروری بر تاریخ برگزاری کنکور در ایران

غول مرحله آخر تحصیل

شرق: احتمالا این جمله «نابلئون بنابارت» جهان‌گشا و امپراتور فرانسوی را شنیده‌اید که وقتی از او پرسیدند چه چیزی است که از آن هراس دارید؟ با قاطعیت گفته بود: «ملی. امتحان. فقط از امتحان همیشه ترسیده‌ام!» و شاید این تنها نقطه مشترک تمام نسل‌های آموزش ایران باشد؛ ترسی که از همان آغاز دوران دبستان در ما نهادینه می‌شود و در «کنکور» به خودش می‌رسد. جالب آنکه «کنکور» نیز واژه‌ای فرانسوی است به معنی مسابقه. فتح‌کردن. پیروزی که به صورت جامع‌تر به معنی آزمونی برای سنجش دانسته‌است. تردیک به ۶۰ سال است که ایرانیان نیز با پدیده «کنکور» درگیر هستند و بسیاری از جوانان سرنوشت خود را با آن گره زده‌اند. اما شیوه برگزاری کنکور از ابتدا به این صورت بود: «قبل از دهه ۴۰ شمسی دانشگاه‌های ایران مانند دانشگاه تهران، دانشگاه ملی (مهندسی)، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه جندی‌شاپور اهواز (جمران) و دانشگاه پهلوی (شیراز)، برای جذب دانشجو از قواعد برای جذب دانشجو استفاده می‌کردند یا خود آزمون برگزار می‌کردند یا از داوطلبان صحاصه عضایی می‌گرفتند و در نهایت تعدادی را به‌عنوان دانشجو قبول و نام‌نویسی می‌کردند. تا اینکه تقاضا برای ورود دانشگاه و به‌خصوص برای رشته پزشکی جان بالا رفت که مسئولان امر مجبور شدند از شیوه جدید برای جذب دانشجو استفاده کنند.

مسابقه به جای کنکور

دانشکده پزشکی دانشگاه تهران اولین جایی بود که با تعداد زیادی متقاضی مواجه بود پس برای قبول دانشجو «امتحان ورودی» برگزار کرد و بعد از آن این روال در «دانشکده‌های حقوق و علوم سیاسی» تا سال ۱۳۴۱ قرار شد همه دانشگاه‌ها برای گزینش دانشجو امتحان ورودی داشته باشند. اما در این میان چند مشکل بزرگ وجود داشت؛ یکی اینکه داوطلب باید برای شرکت در امتحان دانشکده‌ها به اکثر شهرهای ایران سفر می‌کرد تا بخت خود را برای قبولی بیازماید. مشکل بعدی نیز هماهنگی در نحوه گزینش دانشجو برای دانشکده‌ها بود و چون امتحانات ورودی به شکل متمرکز نبود، هر دانشکده با معیارهای خود به گزینش و پذیرش دانشجو برای وول مشخصی عمل می‌کردند. همین شد که در سال ۱۳۲۲ اولین «امتحان سراسری دانشگاه»، زیر نظر گروهی از استادان و مسئولان دانشگاه‌های ایران با عنوان «هیئت مسابقات ورودی دانشگاه» برگزار شد. هرچند نحوه برگزاری و کیفیت سؤالات چنان بود که عضوی اعتراض همکان را برانگیخت و باز دانشکده‌ها وول سابق را پیش گرفتند. سال ۱۳۴۷ «مرکز آزمون‌شناسی» در وزارت علوم تأسیس شد و این مرکز یک سال ۱۳۴۸ اولین آزمون سراسری برای پذیرش دانشجو برای رشته‌های متنوع دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را برگزار کرد و این‌گونه کلمه «کنکور» بیشتر از قبل وارد ادبیات مردم شد. در این آزمون، سؤالات تستی نبود و داوطلب باید به سؤالات «پاسخ‌های کوتاه» می‌داد. سخت‌تر اینکه برای سؤالات متنوع تحصیلی نیز بوجود نداشت پس بیشتر سؤالات برای داوطلب ناآشنا و گاهی نامفهوم بود. در هر حال نخستین کنکور در ایران به صورت رسمی، روز چهارشنبه ۱۵ مرداد سال ۱۳۴۸ با شرکت ۴۷ هزارو ۷۰۳ نفر برگزار شد و داوطلبان برای حضور در ۱۲ دانشگاه و در ۳۰ رشته تحصیلی با یکدیگر رقابت کردند. «مهدی حصوری»، اولین فردی است که نام خود را به‌عنوان رتبه یک کنکور سراسری ثبت کرده است. نحوه برگزاری آزمون نیز به این صورت بود که داوطلبان حضور در دانشگاه‌ها با توجه به مدرک دیپلم خود (ریاضی، طبیعی یا ادبی) همچنین با داشتن شرایط پذیرش دانشجو و رعایت ضوابط پذیرش در رشته‌های متنوع دانشگاه‌ها و مؤسسات با توجه به علاقه‌مندی خود، ۱۰ رشته تحصیلی را انتخاب می‌کردند. این انتخاب‌ها برخلاف شرایط فعلی که بعد از کنکور حداکثر به مدت یک سال در کلاس‌های تقویتی دانشگاه شرکت کنند و در پایان هر نیمسال امتحان دهند. کسانی که ظرف مدت یک سال آمادگی لازم را کسب نمی‌کردند، می‌بایست از دانشگاه اخراج می‌شدند.

در سال‌های بعد با تأسیس دانشگاه‌های ماده «دانشگاه آزاد اسلامی»، «پیام‌نور»، «شبانه»، «غیرانتفاعی» و «مراکز تربیت معلم» هر ظرفیت حضور در دانشگاه‌ها افزایش پیدا کرد و هر تقاضای بیشتر جوانان برای ادامه تحصیل تا جایی که اکنون برای هر آزمون حدود یک میلیون نفر داوطلب وجود دارد.

دهه ۷۰، پایان کنکور دو مرحله‌ای

در سال ۱۳۷۱ تغییراتی در نظام آموزش‌وپرورش ایجاد شد و پیش‌دانشگاهی در مراحل اخذ دیپلم اضافه شد. در آن سال‌ها داوطلبان رشته ریاضی و تجربی می‌توانستند در آزمون رشته انسانی نیز شرکت کنند. اما دانش‌آموزان رشته انسانی این حق را نداشتند. بعد از آن شرط معدل اضافه و باعث شد داوطلبان برروی امتحانات نهایی و دیپلم تمرکز کنند. همچنین به ناگهان تغییر و تبدیلی نیز در آزمون سراسری اعمال شد:

۱- پذیرش داوطلب بر اساس نمره کل حاصل از آزمون عمومی و اختصاصی و ترتیب علایق اعلام‌شده سابق برای دوره‌های برگزاری آزمون، به‌جای پیام‌نور، مراکز تربیت معلم و غیرانتفاعی

۲- مجازبودن داوطلبان به انتخاب ۱۵۰ رشته محل تحصیلی مختلف (که در سال‌های بعد به دو رشته محل کاهش پیدا کرد)

۳- گزینش دانشجویان بومی بر مبنای تقسیم‌بندی رشته‌های دانشگاهی به رشته‌های «استانی»، «ناحیه‌ای»، «قطبی» و «کشوری»

۴- دخالت معدل کتبی سال چهارم دبیرستان با ضریب ۲ و تأثیر مثبت

۵- اعمال سیاست سهمیه‌بندی و تقسیم بخش‌های مختلف کشور به مناطق سه‌گانه

۶- مجازبودن داوطلبان به شرکت در هریک از گروه‌های آموزشی بدون توجه به نوع دیپلم متوسطه

۷- برگزاری نوبه‌مترمتمرکز گزینش برای رشته‌هایی که نیاز به اقداماتی اضافی نظیر مصاحبه، معاینه، آموزش عملی

۸- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

۹- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

۱۰- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

در این نسخه تغییرات به سرعت ادامه یافت. در سال ۱۳۷۲ تغییرات دیگری در آزمون سراسری اعمال شد:

۱- پذیرش داوطلب بر اساس نمره کل حاصل از آزمون عمومی و اختصاصی و ترتیب علایق اعلام‌شده برای دوره‌های برگزاری آزمون، به‌جای پیام‌نور، مراکز تربیت معلم و غیرانتفاعی

۲- مجازبودن داوطلبان به انتخاب ۱۵۰ رشته محل تحصیلی مختلف (که در سال‌های بعد به دو رشته محل کاهش پیدا کرد)

۳- گزینش دانشجویان بومی بر مبنای تقسیم‌بندی رشته‌های دانشگاهی به رشته‌های «استانی»، «ناحیه‌ای»، «قطبی» و «کشوری»

۴- دخالت معدل کتبی سال چهارم دبیرستان با ضریب ۲ و تأثیر مثبت

۵- اعمال سیاست سهمیه‌بندی و تقسیم بخش‌های مختلف کشور به مناطق سه‌گانه

۶- مجازبودن داوطلبان به شرکت در هریک از گروه‌های آموزشی بدون توجه به نوع دیپلم متوسطه

۷- برگزاری نوبه‌مترمتمرکز گزینش برای رشته‌هایی که نیاز به اقدامات اضافی نظیر مصاحبه، معاینه، آموزش عملی

۸- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

۹- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

۱۰- تأثیر معدل کتبی سال چهارم دبیرستان در پذیرش دانشجو

در سال ۱۳۷۳ پذیرش داوطلبان در کنکور بودیم که رکورد آن به سال ۱۳۸۱ برمی‌گردد که یک‌میلیون و ۸۰۰ هزار نفر با هم رقابت کردند. اما این روال از بعد به بلند افزایش تعداد و سهمیه داوطلبان به دانشگاه‌ها و کمشدن متقاضیان ورود به دانشگاه، کم و کمتر شد.

یکی دیگر از تبعات زخم‌داده در دهه ۷۰ بالارفتن تعداد داوطلبان برای حضور در دانشگاه آزاد اسلامی بود؛ همین باعث شد تغییراتی در آزمون سراسری رخ دهد و همزمان با کنکور برای دانشگاه‌های سراسری، آزمون دانشگاه آزاد نیز برگزار شود. داوطلبان برای اطمینان از قبولی در یک دانشگاه در هر دو آزمون شرکت می‌کنند. هرچند از سال ۱۳۹۲ به بعد کنکور به یک آزمون سراسری کاهش یافت و این دو آزمون با یکدیگر ادغام شدند.

تقریبا از اواخر دهه ۸۰ و ۹۰ بود که دانشگاه‌ها تلاش کردند برای پذیرش دانشجو در برخی رشته‌ها، آزمون را حذف و سوابق تحصیلی و معدل را در نظر بگیرند. در سال ۱۳۸۷ تاثیر معدل در پذیرش کنکور ۱۵ درصد بود، در سال ۱۳۹۳ تاثیر سوابق تحصیلی در تجربه کنکور به ۲۵ درصد رسید و این تلاش ادامه دارد تا این تاثیر به ۵۰ درصد نیز برسد.

همچنین از سال ۱۳۷۴ پذیرش دانشجو برای رشته‌های تحصیلی مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی ـ غیردولتی نیز به اساس نتایج آزمون سراسری و به روش ناممترکز انجام گرفت.

یک سال بعد یعنی در سال ۱۳۷۵ دو دیپلمه‌های نظام جدید نیز به جمع داوطلبان دانشگاه پیوسته بودند. آزمون مرحله دوم در هریک از گروه‌های آزمایشی، منحصرا از دروس اختصاصی و در حدود اطلاعات عمومی دوره چهارساله متوسطه برای داوطلبان نظام قدیم دبیرستان و در حدود اطلاعات عمومی دوره سه‌ساله دبیرستان و دوره سه‌ساله پیش‌دانشگاهی برای داوطلب